

Sprawozdanie

komisji prawniczej o wniosku p. Dr. Pilata względem zmiany §§. 5. i 6. krajowej ordynacji wyborczej z d. 26. Lutego 1861.

Wysoki Sejmie!

Wedle §. 3. ustęp III. statutu krajowego wchodzi w skład Sejmu krajowego 74 posłów gmin w ustępie II. tego paragrafu nie wymienionych.

Krajowa ordynacja wyborcza z dnia 26. Lutego 1861. L. 20. Dz. u. p. wyznaczając okręgi wyborcze dla tych posłów, przyjęła w §. 5. za podstawę ówczesny podział kraju na 176 powiatów politycznych, wskutek czego dwa lub trzy (a w dwóch wypadkach 4) powiaty polityczne tworzą jeden okręg wyborczy.

Gdy jednak wskutek rozporządzenia c. k. Ministerstwa Stanu z dnia 5. Lutego 1867. L. 17 Dz. p. p. w celu zupełnego odłączenia sądownictwa od administracji politycznej dawny podział na 176 powiatów politycznych uchylonym został, a kraj podzielono na 74 powiatów politycznych, postanowienia §. 5. krajowej ordynacji wyborczej utraciły realną podstawę. Albowiem nowy podział terytorjalny kraju nie uwzględniał granic dawnych powiatów, z kąd poszło, że żaden prawie z dawnych powiatów politycznych nie należy obecnie w całości do jednego z nowych 74 powiatów, lecz między dwa lub więcej powiatów jest podzielony.

Jakkolwiek nie ulega wątpliwości, że Rząd, dzieląc przy nowej organizacji władz politycznych kraj cały na 74 powiatów, miał już na oku okręgi wyborcze dla 74 posłów z gmin wiejskich, to jednakowoż krajowa ordynacja wyborcza w tym względzie dotąd zmienioną nie została; a przy wyborze posłów na Sejm krajowy trzymać się musimy ściśle postanowień §. 5. ordynacji wyborczej tak, że bardzo często gminy, należące do różnych powiatów politycznych a nawet do różnych powiatów sądowych, razem jednego posła wybierają, a wyborcy często dla wyboru posła do sąsiedniego powiatu udać się muszą, a nawet wybór nie odbywa się w miejscu w §. 6. ordynacji wyborczej wskazanem, jak n. p. w okręgu Łąka Medenice.

Takiemu anormalnemu stanowi rzeczy koniecznie zaradzić należy.

Szybkość i jednolitość w przygotowywaniu i przeprowadzaniu wyboru są możliwe tylko wtedy, jeżeli jedna i ta sama władza w całym okręgu wyborczym tem się zajmuje. Dla wyborców zaś jest pożądanem, aby należący do jednego okręgu wyborczego należeli także do jednego powiatu politycznego, bo takich wyborców łączy wspólność mnogich interesów lokalnych i wspólność reprezentacji powiatowej, nareszcie także i siedziba powiatowej władzy politycznej i reprezentacji powiatowej, gdzie zazwyczaj interesa mieszkańców powiatu się koncentrują.

Zgodność między podziałem kraju na okręgi wyborcze gmin wiejskich i podziałem na powiaty polityczne jest przeto bardzo pożądaną, tak ze względu na prawidłowe przeprowadzanie wyborów, jako też na interesa wyborców.

Do zaprowadzenia takiej zgodności dąży właśnie wniosek pośła Dr. Pilata uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 1. Października 1883. L. 367/s. komisji prawniczej przekazany.

Z tego co tu wyżej powiedzieliśmy okazuje się, że komisja prawnicza z tym wnioskiem zasadniczo się zgadza.

Chodziło tylko o to, czy też w razie przyjęcia tego wniosku i zamienienia go w ustawę nie zajdą takie zmiany, któreby nadwęgryły dotychczasowe stosunki okręgów wyborczych pod względem tych czynników, które przy podziale kraju na okręgi wyborcze winny być decydujące.

Mamy tu na oku ilość podatków przez każdy okręg wyborczy opłacanych, obszar onegoż, liczbę gmin jednym okręgiem objętych, a liczbę ludności pojedynczych okręgów.

Co do obszaru i ilości opłacanych podatków komisja nie miała do dyspozycji potrzebnego materiału statystycznego, z któregoby porównawcze rezultaty zestawić mogła; sądzi ona jednak, że projektowany nowy podział nie nadwęgry dotychczasowych stosunków pod tym względem już dla tego, bo już obecny podział na okręgi wyborcze wykazuje tak znaczne i daleko idące różnice między pojedynczymi okręgami, że nowy podział tego stanu rzeczy przynajmniej nie pogorszy.

Zmiany zaś, jakie zajdą wskutek projektowanego nowego podziału pod względem liczby gmin i ludności do jednego okręgu należących, okazują następujące zestawienia:

Według terażniejszego podziału na okręgi wyborcze najmniejsza liczba gmin do jednego okręgu należąca wynosi 39, największa 146, najmniejsza ilość ludności do jednego okręgu należąca wynosi 46.336, największa 101.046.

Wedle nowego projektu wynosiłyby najmniejsza liczba gmin do jednego okręgu należąca 37, największa 167, zaś najmniejsza ilość ludności do jednego okręgu należąca wynosiłyby 44.947, największa 131.465.

Jakie zaś są oscylacje między minimum i maximum tu wskazanymi wykazują następujące tablice:

Okręgów wyborczych o liczbie gmin

należ 40 jest obecnie 1, będzie według nowego projektu	2
nad 40 do 50 gmin jest obecnie 5 będzie według nowego projektu.	6
" 50 " 60 " " " 7 " " " " " " " " " " " "	5
" 60 " 70 " " " 13 " " " " " " " " " " " "	13
" 70 " 80 " " " 11 " " " " " " " " " " " "	14
" 80 " 90 " " " 11 " " " " " " " " " " " "	11
" 90 " 100 " " " 8 " " " " " " " " " " " "	6
" 100 " 110 " " " 4 " " " " " " " " " " " "	5
" 110 " 120 " " " 5 " " " " " " " " " " " "	4
" 120 " 130 " " " 3 " " " " " " " " " " " "	2
" 130 " 140 " " " 4 " " " " " " " " " " " "	1
" 140 " 150 " " " 2 " " " " " " " " " " " "	1
" 150 " 160 " " " — " " " " " " " " " " " "	3
" 160 " 170 " " " — " " " " " " " " " " " "	1

Okręgów wyborczych o ludności

należ 50.000 jest obecnie 2 będzie według nowego projektu	4
nad 50.000 do 60.000 jest obecnie 7 będzie według nowego projektu	7
" 60.000 " 70.000 " " 18 " " " " " " " " " " " "	18
" 70.000 " 80.000 " " 21 " " " " " " " " " " " "	15
" 80.000 " 90.000 " " 18 " " " " " " " " " " " "	13
" 90.000 " 100.000 " " 6 " " " " " " " " " " " "	8
" 100.000 " 110.000 " " 2 " " " " " " " " " " " "	4

nad 110 000 do 120.000 jest obecnie — będzie według nowego projektu	2
" 120.000 " 130.000 " " — " " " "	2
" 130.000 " " " — " " " "	1

Tablice te wykazują, że co do liczby gmin do jednego okręgu należących wedle nowego projektu będzie tylko 4 okręgów, mających nad 150 gmin.

Co do ludności zaś będzie tylko 5 okręgów z ludnością wyżej 110.000.

Oscylacje więc podług nowego podziału będą wprawdzie mniej korzystne jak przy dotychczasowym podziale, lecz nie będą tak rażące, aby przeważały korzyści zgodności między podziałem na okręgi wyborcze a podziałem na powiaty polityczne.

Komisya prawnicza zgadzając się z wnioskiem p. Dra Pilata uzupełnia takowy tylko postanowieniem, że ustawa wchodzi w życie dopiero przy pierwszych po jej ogłoszeniu przedsięwzięć się mających ogólnych wyborach do Sejmu krajowego.

Komisya prawnicza wnosi przeto :

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną pod /. ustawę.

Przez to jest także załatwioną petycja gminy Krasnostawie L. 460/s. o zarządzenie, aby przy wyborze posła na Sejm krajowy w Śniatynie głosować mogła, jako też petycja Wydziału Rady powiatowej w Kolbuszowie L. 235 o zmianę §. 5 ordynacyi wyborczej.

We Lwowie 7. Października 1883.

Przewodniczący :

Z a w a d z k i.

Sprawozdawca :

F r u c h t m a n n.

U s t a w a

z dnia ..... zmieniająca §§. 5 i 6 krajowej
ordynacyi wyborczej.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem postanawiam:

I.

Postanowienia §§. 5 i 6 krajowej ordynacyi
wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 przestają obo-
wiązywać w dotychczasowem brzmieniu i odąd
opiewać będą następnie:

§. 5.

Dla wyboru posłów z gmin wiejskich tworzy
każdy z obecnych siedmdziesięciu czterech powia-
tów politycznych osobny okręg wyborczy.

§. 6.

Miejscem wyborczem dla każdego okręgu
wyborczego gmin wiejskich jest siedziba polity-
cznej władzy powiatowej.

II.

Ustawa niniejsza zacznie obowiązywać przy
pierwszych po jej ogłoszeniu następujących ogólnych
wyborach posłów na Sejm krajowy Królestwa
Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem.

III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Mi-
nistrówi spraw wewnętrznych.